

Vorm = inhoud (4)

Een ander mooi en effectief toe te passen stijlmiddel is het splitscreen. Het beeld wordt in twee of meer delen verdeeld, waarin in elk deel iets anders is te zien. Er zijn talloze visuele varianten van te vinden die qua

vorm een andere inhoud overbrengen.

De bekendste (en wellicht oudste?) is het telefoongesprek in een splitscreen. Deze mannen, zo zegt de vorm, bellen met elkaar.

Een goed toegepaste versie kwam ik tegen in een van de jaaroverzichten van het NOS Journaal. Het idee 'overzicht' werd zo nu en dan mooi gevisualiseerd door middel van twee of drie vlakken tegelijk. Zo konden verbanden worden getoond. Het vormmiddel werd met beheersing gebruikt en het was inhoudelijk een heldere vorm van vertellen. Zo kunt u uit onderstaande voorbeelden hoogstwaarschijnlijk al opmaken waar het over ging.

En omdat we verwachten altijd verschillende plekken of shots te zien in een splitscreen, speelden ze bij het journaal met een verrassingselement: soms was het geen splitscreen, maar leek het zo en liep de presentator enkel van links naar rechts en volgden de opeenvolgende kaders zijn wandeling. Zo bleef alles perfect vormvast.

Al in de beginjaren van de film werd (volgens een anekdote: bij toeval) ontdekt dat wanneer je twee verhalen tegelijkertijd laat afspelen, er automatisch spanning bij de toeschouwer ontstaat.

Want zie je de brandweer uitrukken en dan ergens anders de brand en dan weer de brandweer-met-oponthoud, dan denk je automatisch: 'schiet nou toch op met die spuit!' Vrijwel alle actiefilms zijn op deze (montage) techniek gebaseerd. Het heet parallelle montage of *cross-cutting*. Parallel in de tijd en dus gelijktijdig.

Beroemd voorbeeld is de serie 24 met vrijwel alleen maar parallelle verhalen. Qua vorm maken zij veelvuldig gebruik van een splitscreen, maar dan niet met een verticale lijn tussen de shots maar in losse kaders. En dan is het qua vorm weer genieten.

Jack Bauer heeft een moeilijk telefoongesprek met Nina. Zij moet iets voor hem doen. In het eerste splitscreen zit de belangrijke Jack linksboven in beeld en kijkt neer op de visueel kleinere Nina. Zij zit van hem afgewend waardoor hij enkel haar rug 'ziet'. Ze wil niet meewerken, zoals u hierboven ziet.

Dan verschijnt kortstondig boven in beeld hun beider baas die hen allebei dwarszit en in de gaten houdt. Bauer wordt kleiner, schuift omlaag, baas kijkt op hen neer en Nina wil nog steeds niet. Dan een paar keer heen en weer in normale kaders.

Bauer wint daarin langzaam het vertrouwen van Nina en ze draait bij. Visueel gebeurt dat uiteraard ook! Ze draait in zijn richting.

En dan komt het tweede en laatste splitscreen. De kaders zijn qua grootte en plek veranderd. En zie: zij is nu belangrijker, kijkt (liefdevol) op Jack neer en gaat hem (uiteraard) helpen.

Tijdens het kijken naar zo'n scène, zo merk ik altijd bij mijn cursisten, 'ziet' niemand dit alles maar ervaart iedereen het wel.

gdegraaff@villamedia.nl

